

УДК 316.334:796

Ю.В. МОСАЄВ

СОЦІАЛЬНИЙ ВИМІР ФУТБОЛЬНИХ ДЕРБІ ІТАЛІЇ

Мосаєв Юрій Володимирович – доцент кафедри соціології та соціальної роботи Класичного приватного університету, кандидат соціологічних наук (м. Запоріжжя)

Стаття присвячена дослідженню соціального виміру футбольних дербі Італії. В роботі виявляються соціальні передумови закономірностей італійських футбольних дербі. В статті класифіковано види футбольних дербі.

Ключові слова: футбольне дербі, римське дербі, міланське дербі, туринське дербі, веронське дербі, генуезьке дербі.

Стаття посвящена исследованию социального измерения футбольных дерби Италии. В работе оказываются социальные предпосылки закономерностей итальянских футбольных дерби. В статье классифицированы виды футбольных дерби.

Ключевые слова: футбольное дерби, римское дерби, миланское дерби, туринское дерби, веронское дерби, генуезское дерби.

The Text is devoted research of the social measuring of soccer derbies of Italy. Social pre-conditions of conformity to law of the Italian soccer derbies appear in-process. The types of soccer derbies are classified in the article.

Keywords: Soccer derby, Roman derby, milanese derby, turinske derby, veronese derby, Genoese derby.

© Ю.В. Мосаєв, 2012

Постановка проблеми. Спортивне або футбольне «дербі» – це спортивне протистояння між футбольними клубами з одного міста, сусідніх регіонів чи історично зумовлене між клубами з різних міст та регіонів, що має соціокультурні причини. Італія – країна, що входить до п'яти найбільш популярних європейських футбольних країн завдяки своїй футбольній лізі під назвою «Серія А». Темперамент італійців та давня історія національної першості з футболу є досить гарним підґрунтям для розвитку багаточисленних дербі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика дослідження соціальних аспектів футбольних дербі та італійських футбольних дербі зокрема не набула поширення в рамках соціології, але актуалізація цього питання може суттєво збагатити сучасну соціологію спорту.

Мета дослідження. Футбольні дербі в Італії мають всі ознаки соціальних та соціокультурних передумов. З'ясувати основні соціальні аспекти виникнення та протікання футбольних дербі в Італії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш відомим італійським футбольним дербі є так зване римське «дербі». Римське дербі відноситься до так званих регіональних дербі, тобто учасниками цього футбольного протистояння є римські футбольні клуби «Рома» та «Лацио». Зазначені футбольні клуби є лідерами італійського футболу на протязі всього його існування. Якщо бути точним, то історія цього протистояння почалася в 1927 році, коли футбольні клуби «Альба», «Фортутіудо» та «Про Рома» об'єднали свої ресурси заради створення в Римі футбольного клубу, який би гідно протистояв клубам Північної Італії. До цього об'єднання був залучений і «Лацио», але амбіції керівництва «Лацио» стали вищими за раціональність римських спортивних функціонерів [4]. Футбольний клуб «Лацио» був заснований у 1900 році, був найсильнішим римським клубом перших тридцяти

років ХХ століття. І не мав на меті розпорошування серед менш відомих римських клубів.

Більшість футбольних дербі мають соціальні передумови. В даному випадку справа йде про соціальне протистояння територіального змісту. «Лацио» завжди вважалася командою римської аристократії, на відміну від пролетарської Роми [3, с.7]. Подальша аристократичність «Лацио» вже була пов'язана з підтримкою клубу з боку Б. Муссоліні. Ця підтримка ще більше поляризувала протистояння цих клубів.

Театральний аспект дербі. Історично бій у римському дербі відбувається не тільки на полі, але й на трибунах. Уболівальники починають розігріватися ще перед матчем, атакуючи один одного образливими і їдкими кричалками. А як тільки гравці виходять на поле, ультра-фани розгортають банери, на яких, як правило, красується фраза, покликаючи морально придушити суперника. Так, у сезоні 1992-1993 років на південній трибуні розгорнувся гігантський плакат: «Вище «Роми» - тільки Бог!», але через п'ять хвилин на північній з'явився плакат, що говорив: «Тому що Бог уболіває за «Лацио!» [9]. Уболівальники «Роми» не змогли таке стерпіти. Як наслідок – чергове заворушення серед римських вболівальників.

Більшість матчів римського дербі закінчилися перемогою «Роми» [13] і результати цих матчів здебільшого витікали з більш успішних виступів цього клубу в італійській першості. Але боротьба вболівальників цих клубів у розквіт ультра руху набула іншого забарвлення.

Рух ультрас зародився в Італії наприкінці 60-х років ХХ століття і зміцнів на хвилі політичного протесту, що охопив країну із середини 60-х років, коли численні групи студентів і «синіх комірців», які почали виражати своє невдоволення керівництвом країни.

В епоху, коли вуличні зіткнення різних полі-

тичних течій були повсякденним явищем, ці групи формувалися на основі певних політичних пристрастей, хоча центральне місце в серцях тисяч уболівальників по всій країні займала їх фанатична й непохитна відданість команді. Так сталося, що «Рома» – клуб, якому симпатизують комуністи, соціалісти та соціал-демократ. В той час коли вболівальники «Лацио» - це націоналісти і ультраправі, а раніше за клуб відкрито вболівали фашисти.

Перші групи фанатів біло-блакитних виникли на початку 70-х років ХХ століття, коли з'явилися Ultra, Group Rock і Viking. Однак, нечисленність і бійцівська імпотентність, що виявилася в декількох бійках з невеликими модами «Роми», змусили ці три бригади об'єднатися в одну. Вона виникла в 1977 році й одержала назву Eagles [10]. Це була вдала назва, з огляду на ту обставину, що орел є тотемним символом «Лацио». «Орли» розгорнули активну діяльність - відкривали секції фірми в багатьох містах Італії, обзаводилися друзями - фанами інших італійських команд, і активно билися з романістами як у буквальному значенні слова, так і переносному - тобто вели бій у «війні транспарантів».

Ультрас Роми були залучені в першу хвилю італійського Ультрас руху, яка пройшла по стадіонах у кінці 60-х – початку 70-х. Це були маленькі групи, що займали обидві задні трибуни Олімпійського стадіону. Реальною координації між ними не було: кожна група виконувала свої пісні і готувала свої транспаранти на гру. Найчисленнішими і шановними модами були - багаті римські юнаки з Boys і активно вболівуюча біднота з Indians.

Другим за значенням . У 1908 році в «Мілане» відбувся розкол. Велика кількість уболівальників та функціонерів футбольного клубу «Мілан» через неможливість залучення до клубу футболістів з інших країн світу, окрім Італії, прийняли рішення створити в Мілані футбольний клуб, який би складався з іноземців та футболістів, що народилися в Італії, але за національністю не були італійцями. Саме тому 9 березня 1908 року був створений Club Internazionale Calcistico - «Інтернаціональний клуб ногожного м'яча». Відразу ж обзавелися «синьо-чорними» квітами, які зберегли й дотепер. Загалом, із цього моменту й почалась історія «Мілана» і «Інтера» порізно. Перший двобій між командами відбувся 10 січня 1909 року, в якому перемогу святкували футболісти «Мілана» – 3:2. Національний підтекст «міланського» дербі в майбутньому нівелювався і в майбутньому історія обох згаданих клубів часто залежала від гри легіонерів.

Кінець ХХ століття додав гостроти міланському дербі через фінансові вливання в міланські клуби найвпливовіших італійських фінансових кланів. Мілан очолив найбільш одіозний італійський бізнесмен та політик сучасної Італії С. Берлусконі, а справами «Інтера» – італійський нафтовий магнат М. Мораті. Політична пікантність цього дербі в тому, що деякі представники родини М. Мораті є політичними соратниками С. Берлусконі [8]. Як результат, матчі зазначеного дербі – це перемінний успіх в результатах команд і трансляції на понад 100 країн світу. Зазначене дербі є комерційно

успішним через велику кількість уболівальників цих клубів у різних країнах світу, але відносини між клубами є діловими, і вони часто обмінюються футболістами, що є не типовим для «дербі» взагалі, так як зазвичай футболіст, що переходить у стан команди «ворога» піддається нищівній критиці і обструкції серед вболівальників.

Непересічним для півночі Італії є туринське дербі. Учасниками цього дербі є футбольні клуби «Ювентус» та «Торіно». Це звичайне територіальне дербі, яке загострюється через один парадоксальний факт «Ювентус» – найпопулярніший та найуспішніший італійський футбольний клуб в Італії і світі є другим за популярністю клубом Турину. Італійські соціологи вважають, що за «Ювентус» вболівають 8 млн. 711 тис. громадян, або 29 відсотків італійців, що цікавляться футболом [6, с.10]. Але в рідному Турині «Ювентус» – об'єкт всенародної ненависті, бо клубом володіє підприємство «Фіат», яким, у свою чергу, володіє родина Ан'елі. В той час як «Торіно» – команда муніципальної, яку місцеве населення вважає народною командою. До того ж, «Ювентус» це команда, яку здебільшого підтримує молодь, в той час як «Торіно» команда людей старшого віку, які є носіями традиційної туринської вболівальницької культури. Саме подібні культурні протистояння і є основою підтримки до футбольних дербі.

Підтримка в місті клубу з однойменною назвою є італійською традицією, яка є характерною не тільки для «Турину». Подібна закономірність проявляється і в Генуї [2], де місцевий футбольний клуб «Дженоа», що більшість своєї історії провів у нижчих дивізіонах місцевого футболу. Натомість «Сампдорія», будучи одним з флагманів італійського футболу, часто залишається в меншості в рамках «ліхтаревого дербі». Та й групи вболівальників, що на всіх домашніх матчах підтримує суперників «Сампдорії», залюбки формують віддані шанувальники «Дженоа».

Іноді дербі бувають замороженими. Прикладом цього виду дербі є сицилійське дербі. Учасниками якого є футбольні клуби «Катанія» та «Палермо». Іноді це дербі називають дербі біля «Етни», тобто своєрідне гірське дербі між клубами двох великих, але відносно бідних клубів. Дербі виникло в 60-і роки ХХ століття, але інтерес до нього швидко зник через те, що клуби грали в різних дивізіонах і тільки в 1999 році воно заново актуалізувалося через те, що обидва з зазначених клубів почали активно грати в «Серії А» [12]. За ці роки дербі набуло значної популярності через «гарячий темперамент» та надмірну театральність поведінки сицилійських вболівальників. Трагічною віхою цього дербі стало 19 лютого 2007: футбольну Італію потрясла трагедія: в ході сицилійського дербі був убитий поліцейський Ф. Ракіті.

Найбільш значними італійськими дербі є протистояння в рамках мілансько-туринського трикутника. Цей трикутник формується трьома найбільш успішними італійськими футбольними клубами: туринським «Ювентусом» та міланськими «Міланом» та «Інтером». У рамках всеіталійського дербі розглядаються протистояння «Ювен-

туса» з міланськими клубами. Це протистояння виникло через дуже вдалі виступи зазначених футбольних клубів та через те, що зазначені клуби представляли найбагатші італійські міста – Мілан та Турин і регіони Італії: Ломбардію та П'ємонт. «Ювентус» є переможцем більшості із зазначених матчів, що символізує перемогу італійської промисловості над італійською сферою розваг, уособленням якої є Мілан.

Сезон 2001/02 подарував ще одне цікаве, але провінційне дербі. Верона – місто більш відоме як батьківщина шекспірівських персонажів Ромео та Джульєтти, а не футболу. 80-ті роки ХХ століття однойменні футбольний та баскетбольний клуби синхронно виграли італійські першості з відповідних видів спорту, але не змогли надовго залишитися флагманами командних видів спорту. Тому надто несподіваним на думку А. Шевченка стала поява в еліті італійського футболу футбольного клубу «К'єво». «Представники невеликого району Верони ніколи не претендували на щось серйозне. Їх звичним місцем перебування були нижчі ліги, аматорські чемпіонати, а про більший ніхто й не мріяв. Прорив настав на початку 1990-х, коли під керівництвом А. Малезані «К'єво» вдалося пробитися в Серію В» [11].

В подальшому вони втримували свої позиції протягом шести сезонів, але на початку ХХІ століття клуб Серії А. «К'єво» є представником району Верони, що налічує лише 3 тисячі глядачів. Але вболівальників клубу в місті виявилось набагато більше і перші роки цього дербі проходили в непримиренній боротьбі як на футбольному полі, так і поза ним. В середині першого десятиліття ХХІ століття в «Серії А» залишилося тільки «К'єво», і цей клуб став найпопулярнішим в місті. Даний

факт є винятком і не характерним для світових футбольних протистоянь.

Висновки. Футбольні дербі є вираженням перманентних соціальних протистоянь в рамках суспільства. Головною особливістю італійських футбольних дербі є те, що італійські футбольні протистояння мають давню історію і в їх основі лежать різноманітні соціально-економічні причини. Від географічного сусідства до політичних протистоянь акціонерів клубу. Серед провінційних дербі є колективне дербі, яке зародилося задовго до винаходу футболу. І це дербі має назву Емілевої дороги, що назване в честь римського консула Марка Еміліо Лепіда [Таліновський]. Ця дорога створила велике дербі між командами міст П'яченца, Болонья, Модена, Реджо Емілія та Парма. Хоча матчі цього дербі не є численними через те, що клуби цих міст грають у різних дивізіонах.

Серед класичних малих дербі слід виділити протистояння «Кремонезе» з «П'яченце» і «Месіни» з «Реджиною». Продовженням сицилійського дербі є протистояння «Наполі» та «Палермо». Це дербі було розпочато ворожнечею між двома частинами Сицилії, яку посіяв брат Наполеона Бонапарта Жозеф, який керував у той час Південною Італією. На тому ж півдні Італії є й не менш відоме дербі Апулії, яке розігрують такі клуби, як «Барі», «Фоджа» та «Лече». «Фоджа» останні 20 років не бере активної участі в дербі. Тому зараз дербі Апулії розігрують «Барі» і «Лече», мігруючи між «Серією А» та «Серією В». Хоч футбол і робить спробу бути поза політикою, але дербі між футбольними клубами «Піза» та «Лукезе» існує. Політики цьому дербі додає те, що місто «Піза» – символічний центр ультраправої ідеології, а «Лукезе» – символічний центр ультралівої ідеології.

ЛІТЕРАТУРА:

1. 1900-1929. Первый и единственный клуб в Риме. Электронный ресурс. Режим доступа <http://www.sslazio.ru/history/club/1>
2. Дашковская Я. Дерби лантерна / Я. Дашковская // Футбол, 2007, -№ S101 -С.23
3. Дашковская Я. Кальчо. Наше время. История итальянского футбола / Я. Дашковская, П.Чаяло, Ю.Шевченко Киев: ООО «Издательский Дом Украинский Медиа Холдинг», 2011. - 256 с.
4. История. История ultras Лацио. Электронный ресурс. Режим доступа. <http://www.sslazio.ru/forum/index.php?topic=1362.msg104120#msg104120>
5. История чемпионата Италии. Электронный ресурс. Режим доступа. http://footballislife.at.ua/publ/istorija_evropejskikh_chempionativ/istorija_championata_italii/3-1-0-2
- 6.Кудинов Г. Любовь по-итальянски / Г. Кудинов // Спорт-экспресс от 25.10.2002 -С.10
7. Липатов А. Миланское дерби «Милан» — «Интер»: краткая хронология Электронный ресурс. / Андрей Липатов. Режим доступа <http://www.footballguru.org/history/nid/34/>
8. Палмари Т. Милан — Интер. Дерби президентов. Электронный ресурс. / Т. Палмари. Режим доступа. http://ole.org.ua/europe/italy/20017/milan_inter_derbi_prezidentov.html
9. Самые зрелищные дерби Италии. Электронный ресурс. Режим доступа. <http://itlm.ru/article/самые-зрелищные-дерби-италии-1>
10. Ультрас Рома (Италия). Электронный ресурс. Режим доступа. http://badboys-fcdk.at.ua/news/ultras_roma_italija/2011-08-10-118
11. Шевченко Ю. Два веронца. Электронный источник / Ю. Шевченко. Режим доступа <http://football.ua/calciodellostivale/events/118983.html>
12. Filocco E. Palermo vs Catania: Derby Di Sicilia / E. Filocco // Forzaitalianfootball 04.08.2011. С.12
13. Nicolini L. Derby Lazio-Roma: storia di una sfida lunga 82 anni Электронный ресурс. Режим доступа. <http://www.romatoday.it/sport/lazio-roma-16-ottobre-2011-la-storia-del-derby.html>